

YENİ KALEDONYADA MADENCİLİK (*)

Yazan :

André SAVORNİN

Tercüme :

Kıraç Ali BEKİŞOĞLU

Yeni Kaledonya, pasifik okyanosunda küçük bir adadır. Nüfusu 66000 ve mesahası 18000 km² den ibarettir. Yeraltı servetleri bakımından zengindir. Aşağıda, bu Fransız kolonisindeki madencilik faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci cihan harbinden evvel yani 1938 senesinde yeni Kaledonyada 52216 ton krom cevheri ile 8440 ton % 77 nikel tenörlü nikel matı istihsal edilmiştir. Madencilik faaliyeti harp senelerinde ve harpten sonra inkitasız devam etmiştir. 1959 da 44000 ton krom cevheri ve 6422 ton % 77 tenörlü nikel matı elde edilmiştir. Bunlara ilâve olarak 1959 da 286000 ton % 55 tenörlü demir cevheri ile 64800 ton % 0.2 tenörlü kobalt cevheri istihsal edilmiştir.

NİKEL MADENCİLİĞİ:

Nikel yatakları, yeni kaledonyanın en mühim maden kaynağını teşkil eder.

Cevher yatağı, esas itibarile, adese biçimli veya filon biçimli garniyerit minerallerinden ibarettir. Bu yatak, üst kretase ve tersiyer yaştaki serpantinleşmiş peridotitlerin alterasyonundan meydana gelmiştir.

Çalışmalar açık hava işletme usulleri ile yapılmaktadır. İktisadî şartlar müsait olduğundan adanın muhtelif yerlerinde raslanan nikel yatakları, irili ufaklı madenler halinde çalıştırılabilmektedir. En büyük yatak (Le-Nickel) adlı Şirket tarafından işletilen (Thio) madenindedir. Bu maden adanın şimal sahiline yakındır ve yekûn istihsalin % 50 sini verir. Geri kalan ufak yataklar daha iptidai şekilde çalıştırılmakta olup adanın cenup batı sahillerine yakın yerdedir. (Thio) madeni, 1938 yılma kadar sa-

dece insan gücü ile çalıştırılmakta idi. Bu tarihte, bu madende 2350 işçi çalışmakta ve 213000 ton cevher istihsal etmekte idi. Harlen çalışmalar tamamen mekanize edilmiştir. Beher ton cevhere 10-12 m³ toprak isabet etmek üzere dekapaj yapılmaktadır. Bu âmeliye için bir adet Lima ekskavator ile Caterpillar marka buldozerler ve scraperler kullanılmaktadır.

Çıkan cevher, paletli İoderlerle Euclid kamyonlara yükletilmekte ve triaj istasyonuna sevkedilmektedir. Triaj istasyonunda mevcut tromeller vasıtasile mineralize taşlarla saf mineral parçaları ve pasa birbirinden ayrılmaktadır.

Elde edilen konsantreler 15-20 ton kapasiteli damperli kamyonlarla gemi yükleme iskelesine sevkedilmektedir. Bu nakliye 20 tonluk Berliet kamyonları ile ve ayrıca saatte 100 ton kapasiteli bir hava hattı ile yapılmaktadır.

Gemilere yükleme işi de ayaklar üzerinf de denize doğru uzanmış konveyörlerle yapılmakta olup bu tesisin yükleme kapasitesi isaatte 600 tondur. 1938 de günde 1300 tonluk bir yükleme kapasitesi vardı.

Bu şekilde baştan sona mekanize bir vaziyette çalışan işletmenin randımanları 1938 e nazaran % 420 artmıştır. Evvelce 2350 işçi çalışırken şimdi 635 işçi çalışmaktadır. Eskiden bir işçi ayda 7,5 ton cevher çıkarırken bu miktar 19 defa artarak 146 tona yükselmiştir.

Yeni Kaledonyanın Hükümet merkezi olan NOUMEA nin yakınında ve sahilde Doniambo limanı vardır. Bu liman Thio yükleme limanından 120 mil uzakta kâin olup

(*) Marine Marchand Mecmuası 1961 yıllığı sayfa 142 den.

nikel izabe tesisleri burada kurulmuştur. Konsantreler iki liman arasında işleyen gemilerle nakledilir.

Nikel şirketinin 1938 de cem'an 13925 d. w, tonluk 4 gemisi vardı. Bu gemilerle yılda Avusturalya'dan 115000 ton kömürle beraber cem'an 342000 ton taşınabiliyordu. Son senelerde şirket 4 yeni gemi daha almış ve yekûn d. w. tonaj 26395 e yükselmiştir. Yükleme tesislerinin de modernize edilmesi sayesinde bu gemilerle 1960 yılının birinci yarısında 768000 ton malzeme nakledilmiştir. Bu miktar eskiye nazaran % 350 bir artış ifade eder.

Doniambodaki boşaltma işinde 3 adet 7 ton kapasiteli grü kullanılmaktadır.

1958 yılında Yeni Kaledonyada istihsal edilen yekûn nikel cevheri 1,378,500 tona ulaşmıştır. Bunun vasati tenörü % 3,18 olmuştur. Bu cevherin 790600 tonu ham olarak Japonyaya ihraç edilmiştir. Geri kalan kısmı Doniambo izabehanelerine sevk edilmiştir. 1960 yılında istihsal 2,261,800 tona ulaşmıştır.

1938 de Doniambo fabrikalarında sadece 4 adet Water-Jacket fırını vardı. Ve bunlar kok kömürü kullanarak % 77 Ni tönürlü mat veriyorlardı. Böylece elde edilen mat, rafine edilmek üzere Fransaya sevk ediliyordu.

1958 de elektrometalürjik metodlarla çalışan bir fabrikanın montajına başlandı ve ikmal edildi. Bu fabrikadan karbon, kükürt ve silis yüzdeleri 0,04 e kadar düşen muhtelif safiyette ferronikel elde edilmektedir. Bunlar icabında Bessemer konverterlerinde daha da saf hale getirebilecektir.

Yeni izabelhanede 4 adet 10,000 kw lık ELKEM marka elektrik fırını bulunmaktadır. Lüzumlu enerji için yeni bir termik santral inşa edilmiştir. Bir kısım enerji de Yaté santralından alınmaktadır.

Böylece 1938 de ferronikel istihsal edemiyen Yeni Kaledonya 1959 yılının ikinci yansında 16000 ton istihsal etmiştir. 1960 m ilk yarısında 23000 ton ferronikel elde edilmiştir. Bunun nikel muhtevası 7100 tondur. Böylece gerek ferronikel ve gerekse mat halinde sevkedilecek yarı mamullerde mecmu nikel muhtevasının 20,000 tona ulaşması gairesine varılmış olmaktadır.

Dünya piyasasında ferronikeli rakipsiz denecek kadar kolay satan Yeni Kaledonya, mat satışlarında müşkilâta uğramaktadır.

Bunu gören fabrika sahipleri, mat maliyetini düşürecek tedbir olarak Water-Jaket fırınlarını modernize etmeye karar vermişlerdir.

KROM Madenciliği:

Yeni Kaledonyada Krom madenciliği 1880 de başlamıştır. Bu tarihtenberi iki milyon ton kadar cevher istihsal ve sevkedit mistir. Bu madenler adanın şimalindeki serpantinler içinde bulunur. Tenörler % 50 nin üstündedir. İlk zamanlarda Krom madenciliği açık işletme halinde ve plaserleri toplama şeklinde idi. Halen yeraltında çalışılmaktadır. En mühim Krom madeni TIE-BAGHI dir. Bu madende 80 m kalınlığında 40 m derinliğinde kitlelere raslanmıştır. Bundan böyle sadece bu madenin çalışacağı anlaşılmaktadır.

İstihsal 1938 de 52216 ton iken 1959 da 43965 tona ve 1960 da 39000 tona düşmüştür. Azami istihsal ise 1949 da 88992 ton olmuştur.

Cevherler tuvönan olarak sevkedilmektedir. 1959 da 44843 ton ihraç edilmiştir. Bu cevherin % 55,6 sim Fransa % 28 ini Amerika % 10,9 unu Norveç ve % 5,5 unu Avusturalya satın almıştır. Evvelce Amerika baş alıcı iken Fransa onu geçmiştir. Yeni Kaledonyanın önümüzdeki devrelerde de piyasaya senede vasati 40000 ton cevher ile girmeye devam edeceği anlaşılmaktadır.

Demir cevheri:

Yeni Kaledonyada demir madenciliği 1957 de başlamıştır. Adanın cenup doğu ucunda bulunan Prony demir madeni SOCAMİFER adlı bir şirket tarafından işletilmektedir. Bu şirket LeNickel şirketinin finanse ettiği bir teşekküldür. Bu yatak menşei itibarile lateritik bir- teşekküldür ve vasati Fe tenörü % 55 dir.

Maden açık işletme olarak çalıştırılmaktadır. Tamamile mekanizedir. Kazı ameliyesi paletli ekskavatörlerle yapılmaktadır. Dekapaj işinde buldozerler ve nakliye için kamyonlar kullanılmaktadır. Cevher, vapura yüklenmeden tam sahilde kurulmuş olan bir kırma tesisinde kırılmaktadır. Bütün işletmenin umumi randımanı işçi başına 20 tondur. Bu rakam dünyanın diğer yerlerindeki en modern demir işletmelerinin randımanları seviyesindedir.

Gemilere yükleme tesisatı da yeni kurulmuş konveyörlerden müteşekkil olup saatte 600 ton kapasitesi vardır. 1959 da istihsal edilen 286000 ton demir cevherinin vasatı tenörü % 55,5 Fe, % 6 rutubet, % 2,8 krom % 0,2 nikel ve bir miktarda kobaltdır. Bu cevherin 281000 tonu Avusturalyaya ihraç edilmiştir. Cevherin içinde krom bulunduğundan satışı güç olmuştur. 1960 da aynı madenden 276000 ton ihraç edilmiştir. Avusturalyadaki tesisler krom ihtiva eden bu cevheri işlemeye müsaittir. Bu tip başka bir alıcı bulunmadığı müddetçe istihsalin daha fazla artırılması mümkün görülmemektedir.

Adada, Goro ve Diahot mevkilerinde de buna benzer demir yatakları mevcut olduğu Maden Bürosu tarafından 1955 denberi yapılmakta olan sistematik aramalarla meydana çıkarılmıştır.

Kobalt:

Yeni kaledonyanın kobalt yatakları da Maden Bürosunun araştırmaları sonunda meydana çıkarılmıştır. 1959 yılında 64,800 ton % 0,2 kobalt ihtiva eden cevher istihsal ve ihraç edilmiştir.

Kobalt cevherinin hangi yerden ve hangi şirket tarafından istihsal edilip hangi memlekete satıldığı makalede yazılı değildir. Bu malumatı başka bir kaynaktan öğrenmek mümkün olamamıştır.

i

Yeni Kaledonyanın ekonomisinde başlıca rolü oynayan varlık madenciliktir. Bu faaliyet hem halk için bir çalışma sahası teşkil etmekte hem de memleketin döviz ihtiyacını fazlasile karşılamaktadır.

